

Висновки з проведеного дослідження. Реалізація вищезапропонованої моделі управління сприятиме створенню самодостатніх громад, які матимуть заснований на принципах соціальної відповідальності та партнерства повноцінний економічний механізм задоволення потреб її жителів (нинішніх та майбутніх поколінь), захисту їх економічних інтересів як на локальному ринку, так і регіональному та загальнодержавному ринках. З огляду на історію нашої держави трансформаційні зміни не з позиції передачі владних повноважень територіальним громадам з-верху, а повернення їх природних прав, дасть змогу апелювати до давніх традицій українців щодо правил життя в громаді на засадах взаємодопомоги, взаємоповаги тощо.

Список використаних джерел

1. Пилипів В.В. Відтворення територіальних економічних систем у фінансовому просторі держави: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора екон. наук: спец. 08.00.03 «Економіка та управління національним господарством» / В.В. Пилипів. – К., 2011. – 38 с.

2. Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України №333-р від 1 квіт. 2014 р. [Електронний ресурс] / Кабінет Міністрів України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80#n8>

References

1. Pilipliv V.V. Vldtvorenniya teritorialnih ekonomichnih sistem u finansovomu prostori derzhavi [Reproduction of territorial economic systems in the state financial space]: avtoref. dis. na zdobuttya nauk. stupenya doktora ekon. nauk: spets. 08.00.03 «Ekonomika ta upravlinnya natsionalnim gospodarstvom» – K., 2011. – 38 s.

2. Kontseptslya reformuvannya mlstsevogo samovryaduvannya ta teritorialnoyi organizatsiyi vladi v Ukrayini [The concept of reform of local self-government and territorial organization of power in Ukraine]: shvaleno rozporyadzhennyam Kabinetu Ministriv Ukrayini # 333-r vld 1 kvlt. 2014 r. / Kabinet Ministriv Ukrayini. : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80#n8>

ДАНИ ПРО АВТОРІВ

Морозюк Наталія Володимирівна, кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки праці та розвитку сільських територій
Національний університет біоресурсів і природокористування України
вул. Героїв Оборони, 11, м. Київ, 03041, Україна
e-mail: natmor@i.ua

ДАННЫЕ ОБ АВТОРЕ

Морозюк Наталия Владимировна, доцент кафедры экономики труда и развития сельских территорий, кандидат экономических наук
Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины
ул. Героев Оборони, 11, г. Киев, 03041, Украина
e-mail: natmor@i.ua

DATA ABOUT THE AUTHOR

Morozyuk Nataliya Vladimirovna, Ph.D. in Economical Science, Associate Professor
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine
11, Geroev Oborony street, Kiev, 13300, Ukraine
e-mail: natmor@i.ua

УДК 659.23

УПРАВЛІННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Овсієнко А.М.

Предметом дослідження є теоретичні засади й практичні аспекти управління зовнішньоекономічною діяльністю суб'єктів господарювання; метою роботи є визначення сутності та функцій управління зовнішньоекономічною діяльністю суб'єктів господарювання.

При проведенні дослідження використано системно-структурний підхід, метод логічного аналізу, методи спостереження і узагальнення, метод структурування.

Результати дослідження полягають у визначенні сутності зовнішньоекономічної діяльності суб'єкта господарювання, визначенні функцій управління нею, встановленні складу зовнішньоекономічних функцій суб'єкта господарювання та виявленні зв'язків між елементами, що їх формують.

Галуззю застосування результатів є подальші наукові дослідження проблем і перспектив розвитку зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних суб'єктів господарювання; навчальний процес, зокрема, підготовка відповідних розділів навчальних посібників та лекційних курсів з дисципліни «Основи зовнішньоекономічної діяльності».

Висновки: дослідження зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних суб'єктів господарювання має надзвичайно велике значення в контексті інтеграції економіки України до світового економічного простору. Виходячи з сутності зовнішньоекономічної діяльності і складу функцій суб'єктів господарювання при її здійсненні, управління нею на рівні підприємства повинно передбачати вирішення таких важливих завдань, як розробка стратегічних напрямків зовнішньоекономічної діяльності, формування оптимальної структури управління, її координація з іншими видами діяльності підприємства на внутрішньому ринку, облік і контроль ефективності зовнішньоекономічних операцій, інформаційне забезпечення рішень в сфері зовнішньоекономічних відносин з іноземними партнерами.

Ключові слова: суб'єкт господарювання, зовнішньоекономічна діяльність, зовнішньоекономічні зв'язки, управління зовнішньоекономічною діяльністю, функції зовнішньоекономічної діяльності, зовнішньоторговельні операції, допоміжні операції.

УПРАВЛЕНИЕ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬЮ ХОЗЯЙСТВУЮЩИХ СУБЪЕКТОВ

Овсиенко А.Н.

Предметом исследования является теоретические основы и практические аспекты управления внешнеэкономической деятельностью субъектов хозяйствования; целью работы является определение сущности и функций управления внешнеэкономической деятельностью субъектов хозяйствования.

При проведении исследования использованы системно-структурный подход, метод логического анализа, методы наблюдения и обобщения, метод структурирования.

Результаты исследования заключаются в определении сущности внешнеэкономической деятельности предприятия, определении функций управления ею, установлении состава внешнеэкономических функций предприятия и выявления связей между элементами, которые формируют эти функции.

Областью применения результатов являются дальнейшие научные исследования проблем и перспектив развития внешнеэкономической деятельности отечественных субъектов хозяйствования; учебный процесс, в частности, подготовка соответствующих разделов учебных пособий и лекционных курсов по дисциплине «Основы внешнеэкономической деятельности».

Выводы: исследование внешнеэкономической деятельности отечественных субъектов хозяйствования имеет чрезвычайно большое значение в контексте интеграции экономики Украины в мировое экономическое пространство. Исходя из сущности внешнеэкономической деятельности и состава функций субъектов хозяйствования при ее осуществлении, управление ею на уровне предприятия должно предусматривать решение таких важных задач, как разработка стратегических направлений внешнеэкономической деятельности, формирование оптимальной структуры управления, ее координация с другими видами деятельности предприятия на внутреннем рынке, учет и контроль эффективности внешнеэкономических операций, информационное обеспечение решений в сфере внешнеэкономических отношений с иностранными партнерами.

Ключевые слова: предприятие, внешнеэкономическая деятельность, внешнеэкономические связи, управления внешнеэкономической деятельностью, функции внешнеэкономической деятельности, внешнеторговые операции, вспомогательные операции.

MANAGING THE FOREIGN ECONOMIC ACTIVITIES OF BUSINESS AGENTS

Ovsienko A.M.

The theoretical principles and practical aspects of business entities foreign economic activities are the subject of the article; its aim is to determine the nature and functions of business agents foreign economic activities.

Such methods as system-structural approach, the method of logical analysis, methods of observation and synthesis, method of structuring are used in the investigation.

The results of investigation comprise determining the nature of foreign economic activities of the business entity (enterprise), determining management functions, setting the consistency of foreign economic activity functions and identifying relation between their elements.

The sphere of investigation results applying lies in further research of the problems and prospects of developing the domestic business entities foreign economic activity; applying in studying process, including preparation of relevant sections of textbooks and lectures on the academic course «Fundamentals of foreign economic activity».

Conclusions: studying foreign economic activity of domestic business entities is of great importance in context of Ukraine's integration into the world economic environment. Taking into consideration the nature of foreign trade activities, the enterprise's foreign economic activity management should include solving such important problems as the development of foreign economic activity strategic directions, forming the optimal management structure and its coordination with other business activities on the domestic market, accounting and controlling the efficiency of foreign economic operations, informational support of solutions in the sphere of relations with foreign partners.

Keywords: enterprise, foreign trade, foreign economic relations, foreign economic activities management, foreign economic activities functions, foreign trade operations, auxiliary operations.

Постановка проблеми. Сучасне економічне становище світового господарства характеризується активізацією глобально-еволюційних і трансформаційних тенденцій у розвитку економіки на основі інтеграції країн, регіонів, виробництв, технологій, міжнародною капіталізацією ринків [1]. Посилення процесів глобалізації, інтернаціоналізація сучасного світового господарства, зростання міжнародної економічної інтеграції обумовили посилення органічного характеру взаємодії господарських комплексів країн світу, їх структурної взаємодоповнюваності, взаємозалежності економік окремих країн, їх глибокої залежності від зовнішніх чинників розвитку. Характерною рисою сучасного світогосподарського середовища є формування технологічної єдності світу; в ній визріває всесвітній виробничий процес, інтернаціональне відтворювальне ядро якого постійно втягується до економічного середовища [2]. Економіка кожної країни сучасного світу стає все більш інтегрованою до світового господарства та залежною від зовнішнього глобального економічного середовища, тому особливу важливість набуває дослідження процесу формування і розвитку зовнішньоекономічних зв'язків будь-якої країни.

В умовах глобалізації світового господарства і розвитку зовнішньоекономічних зв'язків між країнами світу різко підвищується роль і значення зовнішньоекономічної діяльності як для економіки країни в цілому, так і для окремих господарських одиниць. На сучасному етапі розвитку світового господарства зовнішньоекономічна діяльність стає одним із пріоритетів національної економічної політики та стратегічно важливим напрямком діяльності багатьох крупних, середніх і малих підприємств, що функціонують у всіх сферах національного господарства: промисловості, сільському господарстві, будівництві, транспорті, зв'язку, фінансовій сфері тощо.

Перед вітчизняними вченими обов'язкова необхідність дослідження зовнішньоекономічної діяльності підприємств постала в 90х рр. XX сторіччя, що зумовлено здобуттям Україною незалежності, початком процесу інтеграції економіки

України до світового господарства, отриманням вітчизняними підприємствами права на здійснення зовнішньоекономічної діяльності (з квітня 1989 р.), усвідомленням ними переваг, що надає входження до світового процесу інтеграції і кооперації виробництва, збільшенням активності підприємств в зовнішньоекономічній діяльності. Але українські підприємства ще не мають такого всебічного досвіду її здійснення, як підприємства країн з розвинутою ринковою економікою, в яких багато фірм не тільки активно здійснюють зовнішньоторговельні операції, але й функціонують як мультинаціональні корпорації. Тому розробка теоретичних і практичних засад управління зовнішньоекономічної діяльності підприємств є на сьогодні актуальною проблемою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями управління та розвитку зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання, які в західній економічній науці досліджуються як питання міжнародного бізнесу і міжнародного управління (глобальне бізнес-середовище, спільне підприємництво, іноземне інвестування, трансферт знань, міжнародні стратегічні альянси, мультинаціональні корпорації) [3], переймалися такі відомі західні вчені, як О. Вільямсон, Д. Деніелс, В. Енг, Дж. Кіллінг, Ф. Котлер, А. МакДоннелл, Т. Левітт, Л. Радеба, С. Ронен, М. Портер, В. Хойер, А. Хоскінг, А. Шапіро та інші.

Серед вітчизняних вчених, які досліджували проблеми розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємств України, слід відзначити таких, як Л.В. Батченко, І.Г. Бураковський, А.Е. Воронкова, А.С. Гальчинський, М.І. Дідківський, Г.М. Дроздова, О.А. Кириченко, В.В. Козик, А.С. Лук'яненко, А.А. Мазаракі, Т.М. Мельник, Ю.В. Макогон, В.Е. Новицький, А.С. Філіпенко, Т.М. Циганкова тощо.

Для керівників вітчизняних промислових підприємств, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність, дуже важливо розуміти, з чого складається робота по управлінню нею. Це вимагає з'ясування складу функцій зовнішньоекономічної діяльності підприємства, встановлення їх характеристик та виявлення зв'язків між елементами, що їх формують [4].

Метою статті є визначення сутності та функцій управління зовнішньоекономічною діяльністю суб'єктів господарювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. З огляду на перспективи, що відкриваються перед країнами при входженні до світових інтеграційних процесів, існують певні переваги, які надає підприємствам здійснення зовнішньоекономічної діяльності. Серед них найважливішими є:

- збільшення обсягів виробництва і реалізації продукції в наслідок виходу на нові ринки і залучення нових споживачів продукції;
- збільшення конкурентоспроможності продукції, орієнтація на високі стандарти виробництва;
- свобода вибору напрямків і форм реалізації продукції з максимальною прибутковістю;
- вільний вибір ресурсів з опорою на можливості світового ринку;
- можливість залучення до міжнародної кооперації виробництва;
- свобода вибору виробничого партнера по кооперації, що в найбільшій мірі відповідає економічним інтересам підприємства;
- свобода вибору шляхів і можливостей підвищення технологічного рівня виробництва;
- зміцнення експортного потенціалу;
- оволодіння новітніми досягненнями у науково-технічній сфері і в сфері управління;
- можливість вкладення капіталу в перспективні сфери суспільного виробництва за кордоном;
- залучення іноземних інвестицій;
- створення позитивного іміджу підприємства на світовому та на внутрішньому ринках.

Соціально-економічний розвиток України як незалежної держави нерозривно пов'язаний з її входженням до сучасного світового господарства, визначенням власного місця і ролі в процесах глобалізації [5]. Процеси переходу до ринкових відносин, формування відкритої економіки і системи вітчизняного ринкового господарства органічно пов'язані з розвитком зовнішньоекономічних зв'язків, адже формування ринкових відносин зумовлює необхідність більш тісних контактів економіки України з економіками країн світу і активне її залучення до процесів міжнародної економічної інтеграції. Стратегічна орієнтація на розширення зовнішньоекономічних зв'язків України, участь в Світовій організації торгівлі (СОТ), наміри щодо створення Зони вільної торгівлі з Європейським Союзом з перспективою набуття членства в ЄС стають чинниками стрімкого зростання обсягів зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних підприємств [6]. Таке зростання може проявитися в двох аспектах: по-перше, в подальшому розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємств, що вже її здійснюють, і по-друге – в зростанні кількості підприємств, які мають наміри щодо виходу на зовнішні ринки, і для яких здійснення зовнішньоекономічної діяльності стає важливим шляхом підвищення ефективності господарювання.

З метою забезпечення сприятливого клімату для розвитку зовнішньоекономічної діяльності, оптимізації умов для покращення інтернаціонального співробітництва підприємств в Україні створено законодавчо-нормативну базу, що ґрунтується на таких нормативних актах, як закони «Про зовнішньоекономічну діяльність» [7], «Про єдиний митний тариф», «Про режим іноземного інвестування», Декрет Кабінету Міністрів України «Про систему валютного регулювання і валютного контролю», відповідні статті законів «Про власність», «Про підприємництво», «Про господарчі товариства». Головним нормативним документом, що регламентує здійснення підприємствами зовнішньоекономічної діяльності, є Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність», який визначає зовнішньоекономічну діяльність як діяльність суб'єктів господарювання України і іноземних суб'єктів господарювання, побудовану на взаємовідносинах між ними, що має місце як на території України, так і за її межами [7]. Закон встановлює, що суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності в Україні можуть бути фізичні особи, юридичні особи, об'єднання фізичних і юридичних осіб, структурні одиниці іноземних суб'єктів господарської діяльності, спільні підприємства, представництва іноземних фірм в Україні, іноземні підприємства. Українські суб'єкти господарювання можуть бути суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності, якщо це передбачено їх установчими документами.

Згідно з загальним визначенням, зовнішньоекономічні зв'язки є важливою і невід'ємною сферою господарської діяльності країни, які здійснюються у вигляді міжнародного обміну товарами (роботами, послугами), експорту і імпорту капіталу і майна, пов'язаного зі створенням спільних підприємств. Вони включають також сукупність зовнішньоекономічних операцій підприємств, організацій різних форм власності.

Зовнішньоекономічна діяльність як процес реалізації зовнішньоекономічних зв'язків країни реалізується на двох рівнях: на рівні державних органів управління і на рівні суб'єктів господарювання. Зовнішньоекономічні зв'язки і

зовнішньоекономічна діяльність не є окремими сферами функціонування і державного регулювання: характер зовнішньоекономічних зв'язків держави визначає стратегію зовнішньоекономічної діяльності підприємств. Зовнішньоекономічна діяльність також розглядається як один з аспектів зовнішньоекономічних зв'язків.

Аналіз визначення зовнішньоекономічної діяльності, наданого Законом [7], а також аналіз провідних досліджень дозволяє розглядати її на різних рівнях реалізації як сукупність низки значень (рис. 1).

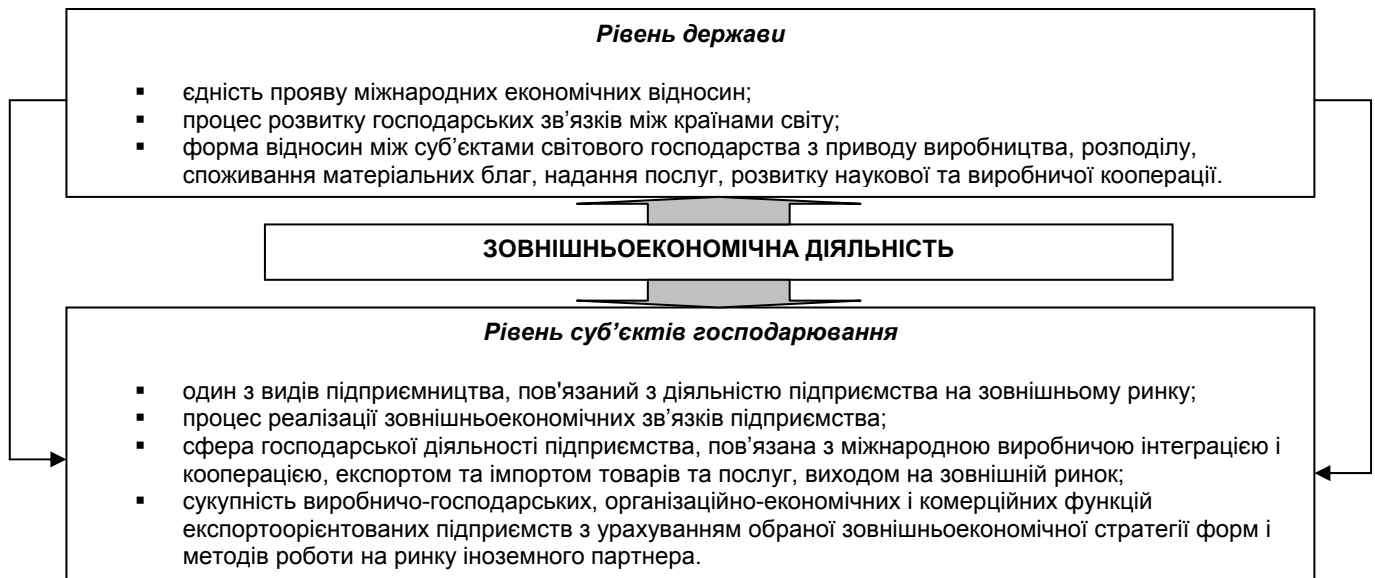

Рисунок 1. Сукупність визначень поняття «зовнішньоекономічна діяльність»

Наведені визначення зовнішньоекономічної діяльності не суперечать, а доповнюють одне одного. Так, при реалізації зовнішньоекономічної діяльності на рівні держави вона спрямована на встановлення міждержавних засад співробітництва, створення правових, торговельних і політичних механізмів, що стимулюють розвиток і підвищення ефективності зовнішньоекономічних зв'язків. Щодо підприємства, зовнішньоекономічна діяльність є важливою сферою його господарської діяльності, що поєднує виконання виробничо-господарських, організаційно-економічних і комерційних функцій при виході на зовнішній ринок.

Дослідження шляхів розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємств повинно бути проведено з урахуванням взаємозв'язків, що існують між функціями підприємства в процесі її реалізації. Ґрунтуючись на визначенні зовнішньоекономічної діяльності, більшість науковців розглядають її з позицій системного підходу як систему, яка є комплексом взаємопов'язаних і взаємозалежних функцій підприємства, що реалізують його цілі на зовнішніх ринках. Дослідження поглядів на формування складу окремих функцій підприємства при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності дозволяє зробити висновки, що єдиного підходу серед науковців з цього приводу не існує [4]. Відтак виникає необхідність визначення складу зовнішньоекономічних функцій підприємства і виявлення зв'язків між елементами, що їх формують.

При дослідженні виробничо-господарських функцій зовнішньоекономічної діяльності Макогон Ю.В. пропонує включати до їх складу наступні елементи: вибір експортної стратегії, виробництво експортної продукції, виробничі зв'язки з внутрішніми партнерами [8]. Стровський Л.Е. наводить поширений перелік, додаючи до вищезазначених елементів наступні: пошук та створення експортного продукту, оцінка його конкурентоспроможності, забезпечення техніко-економічних параметрів і вимог, прогнозування внутрішньовиробничих ресурсів, пошук джерел матеріальних ресурсів, вибір товарних позицій і асортиментної структури згідно з товарною номенклатурою зовнішньоекономічної діяльності [9]. З урахуванням описаних підходів до формування виробничо-господарських функцій зовнішньоекономічної діяльності підприємств і особливостей зовнішньоекономічної діяльності підприємств, наведемо склад елементів виробничо-господарських функцій зовнішньоекономічної діяльності підприємств:

- матеріально-технічне забезпечення виробництва експортної продукції;
- забезпечення якості продукції, що експортується;
- формування ціни виробництва (собівартість виробництва продукції, що експортується);
- оцінка конкурентоспроможності продукції, що експортується.

Сукупність виробничо-господарських функцій зовнішньоекономічної діяльності пропонується розглядати з точки зору їх спрямованості на забезпечення конкурентоспроможності експортної продукції, яка є основою успішного функціонування підприємства на зовнішньому ринку.

Особливістю зовнішньоекономічної діяльності підприємств-виробників експортної продукції є ґрунтовність виробничо-господарських функцій, бо від їх ефективного здійснення залежить конкурентоспроможність експортної продукції на зовнішньому ринку, високий рівень якої є необхідною умовою перспективного експорту. До виробничо-господарських функцій зовнішньоекономічної діяльності певною мірою належить імпорту, оскільки імпорту операції підприємства є складовою матеріально-технічного забезпечення виробництва [11].

Організаційно-економічні функції зовнішньоекономічної діяльності підприємства пов'язані безпосередньо зі здійсненням управління нею. Оскільки зовнішньоекономічна діяльність є сферою господарської діяльності підприємства, управління нею повинно бути інтегрованими до загальної системи управління, яка реалізується в наступних головних функціях: планування, організація, мотивація, контроль. Перелічені функції належать до основних, або загальних функцій управління, що властиві будь-якому виду управлінської діяльності. Стосовно до управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства функції управління полягають в наступному.

1. Планування: встановлення орієнтирів розвитку зовнішньоекономічної діяльності; складання планів, що стосуються зовнішньоекономічної діяльності; розробка бізнес-планів для нових зовнішньоекономічних проектів.

2. Організація: проектування організаційної структури управління, що передбачає здійснення зовнішньоекономічної діяльності; формування організаційних підрозділів фірми для здійснення зовнішньоекономічних операцій; розподіл співробітників на ділянки робіт і наділення їх відповідними повноваженнями і відповідальністю.

3. Координація: погодження завдань і функцій зовнішньоекономічної діяльності з відділами і підрозділами підприємства з метою виключення суперечності в рішеннях, забезпечення злагодженості роботи при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності.

4. Мотивація: здійснення мотивації працівників підрозділів, що приймають участь в зовнішньоекономічній діяльності. При цьому важливо зазначити, що мотивувати потрібно не лише працівників підрозділів для здійснення зовнішньоекономічних операцій. Система мотивації має бути комплексною і враховувати те, що виробничо-господарські функції також є функціями зовнішньоекономічної діяльності, а якісно вироблена продукція значною мірою визначає успіх підприємства на зовнішньому ринку.

5. Облік: визначення ефективності окремих зовнішньоекономічних операцій за окремими видами продукції; визначення ефективності окремих зовнішньоекономічних операцій за регіонами; облік результатів і оцінка ефективності зовнішньоекономічної діяльності в сукупності за всім номенклатурним рядом, що поставляється за кордон або імпортується із-за кордону.

6. Контроль: контроль за втіленням в життя стратегій зовнішньоекономічної діяльності; поточний контроль за ходом реалізації планів зовнішньоекономічної діяльності; моніторинг показників зовнішньоекономічної діяльності.

7. Інформаційне забезпечення: впровадження інформаційних систем управління зовнішньоекономічною діяльністю.

Функції управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства стосовно до його маркетингової, фінансової, трудової, інноваційної підсистем мають певні особливості [9], що проявляються в організації реклами експортної продукції, залученні посередників на зовнішньому ринку, забезпеченні умов для виходу на зовнішній ринок, пошуку і вивченні іноземного партнера, аналізі кон'юнктури експортного ринку, розрахунках за зовнішньоекономічними операціями тощо.

Виходячи зі змісту функцій управління зовнішньоекономічною діяльністю на підприємстві, її інтегрованості до загальноекономічної діяльності підприємства та специфічних функцій управління нею, організаційно-економічні функції зовнішньоекономічної діяльності можна представити наступним чином:

- вибір стратегічних напрямів зовнішньоекономічної діяльності;
- вибір форм і методів роботи на зовнішньому ринку;
- планування зовнішньоекономічної діяльності;
- організація та координація зовнішньоекономічної діяльності;
- маркетингові дослідження ринків продажів і закупівель;
- інформаційне забезпечення зовнішньоекономічної діяльності;
- облік, контроль і моніторинг зовнішньоекономічної діяльності;
- мотивація і розвиток персоналу;
- управління фінансами та система розрахунків з іноземними контрагентами;
- комерційне ціноутворення.

Склад організаційно-економічних функцій зовнішньоекономічної діяльності підприємства формується як сукупність загальних функцій управління підприємством з урахуванням особливостей їх реалізації при роботі підприємства на зовнішньому ринку і специфічних функцій, характерних тільки для здійснення зовнішньоекономічної діяльності – вибору стратегій її розвитку і вибору форм і методів роботи на зовнішньому ринку.

Оперативно-комерційні функції зовнішньоекономічної діяльності пов'язані із виконанням підприємством зовнішньоекономічних операцій. В досліджених літературних джерелах ці функції відображено з різним ступенем деталізації: власне зовнішньоекономічні операції [9, 10] і зовнішньоекономічні операції із розбиттям на окремі етапи їх здійснення від вибору предмету угоди до підписання і виконання контракту [10]. Але всі дослідники відносять до комерційних функцій зовнішньоекономічної діяльності здійснення зовнішньоторговельних операцій (експортні та імпортні операції) і допоміжних операцій (супутні операції з забезпечення просування товару від продавця до покупця, з надання зовнішньоторговельних послуг, зі здійснення платіжно-розрахункових операцій тощо). Важливість допоміжних операцій посягає в тому, що завдяки ним стає можливим здійснення зовнішньоторговельних операцій: при укладанні зовнішньоекономічної угоди здійснюється сумісна робота контрагентів і банків, страхових компаній, посередників, транспортних компаній, брокерів, митниць тощо.

З урахуванням складу зовнішньоторговельних і допоміжних зовнішньоекономічних операцій підприємства, приймаючи до уваги первинний характер експорту для підприємств, що розширюють господарську діяльність шляхом виходу на зовнішні ринки [9], оперативно-комерційними функціями підприємства є наступні:

- зовнішньоторговельні операції: експортні операції, імпортні операції, бартерні операції;
- допоміжні операції: кредитні операції; розрахунково-платіжні операції; транспортні операції; валютні операції; страхові операції; митні операції.

Склад оперативно-комерційних функцій зовнішньоекономічної діяльності необхідно розглядати з точки зору підпорядкованості допоміжних операцій основним зовнішньоекономічним операціям – експортним та імпортним, - та провідної ролі експортних операцій, що виходить з первинності експорту.

Таким чином, зовнішньоекономічної дальності підприємства визначається єдністю виробничо-господарських, організаційно-економічних і комерційних функцій підприємства в процесі її здійснення, що визначає головні напрямки підвищення її ефективності. Серед них – управління конкурентоспроможністю продукції підприємства на зовнішньому ринку і формування системи управління зовнішньоекономічною діяльністю, адекватної сучасним вимогам ведення бізнесу за кордоном.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Розширення зовнішньоекономічних зв'язків України і здійснення зовнішньоекономічної діяльності вітчизняними підприємствами в епоху глобалізації та зростаючої міжнародної інтеграції має виняткове значення для розвитку економіки.

Для підприємства здійснення зовнішньоекономічної діяльності є новим, більш високим рівнем ведення бізнесу, який потребує відповідного технічного, технологічного, ресурсного, кадрового потенціалу, а також спеціальних знань, розвинених технологій управління, можливостей швидкого реагування на ситуацію тощо.

Виходячи з сутності зовнішньоекономічної діяльності і складу функцій підприємства при її здійсненні, управління нею на рівні підприємства повинно передбачати вирішення таких важливих завдань, як розробка стратегічних напрямків зовнішньоекономічної діяльності, формування оптимальної структури управління, її координація з іншими видами діяльності підприємства на внутрішньому ринку, облік і контроль ефективності зовнішньоекономічних операцій, інформаційне забезпечення рішень в сфері зовнішньоекономічних відносин з іноземними партнерами.

Список використаних джерел

1. Воронкова А.Е., Гринева Н.Е. Концептуальная векторная модель региональных приоритетов внешнеэкономической деятельности Украины / А.Е. Воронкова, Н.Е. Гринева // *Культура народов Причерноморья*. – 2005. – №59. – С. 8-10.
2. Кочетов Э.Г. Ориентиры внешнеэкономической деятельности (Национальная экономика и предприятия в системе мирохозяйственных связей) / Э.Г. Кочетов – М.: Экономика, 1992. – 207 с.
3. Werner S. Recent Developments in International Management Research: A Review of 20 Top Management Journals / S. Werner // *Journal of Management*. – 2002. – Vol. 28, №3. – P. 277-305.
4. Рыбакова Т.О. Функции зовнішньоекономічної діяльності промислових підприємств / Т.О. Рыбакова // *Культура народов Причерноморья*. – 2009. – №172. Т2. – С. 108-110.
5. Крамаренко В.И. Украинский капитализм в условиях глобализации / В.И. Крамаренко // *Материалы первой международной научно-практической конференции «Развитие внешнеэкономической деятельности в условиях глобализации»*. – Симферополь: ТНУ им. В.И. Вернадского, 2005. – С. 126-127.
6. Мельник Т.М. Оцінка впливу СОТ на конкурентоспроможність підприємств України / Т.М. Мельник // *Вісник аграрної науки Причорномор'я*. – 2007. – № 2. – С. 20-35.
7. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України // *Відомості Верховної Ради України*. – 1991. – №29. – С. 377.
8. Макогон Ю.В. Внешнеэкономическая деятельность: организация, управление, прогнозирование / Ю.В. Макогон. – 2-е изд., перераб. и доп. – Донецк: Альфа-пресс, 2004. – 343 с.
9. Внешнеэкономическая деятельность предприятия: Англо-русский словарь-справочник / Под ред. проф. Л.Е. Стровского. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2002. – 510 с.
10. Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності / За ред. О.А. Кириченко. – К.: Знання, 2005. – 493 с.

References

1. Voronkova A.E., Grineva N.E. Kontseptualnaya vektornaya model regionalnyh prioritetoв vnesheekonomicheskoy deyatel'nosti Ukrainy [Conceptual Vector Model of Regional Priorities of Foreign Economic Activity of Ukraine] / A.E. Voronkova, N.E. Grineva // *Culture of Prichernomor'ya Peoples*. – 2005. – №59. – P. 8-10.
2. Kochetov E.G. Orientyry vnesheekonomicheskoy deyatel'nosti (Natsionalnaya ekonomika i predpriyatiya v sisteme mirohozaystvennyh svyazey) [Guiding of Foreign Economic Activity (National Economy and Enterprises in the World Economic System)] / E.G. Kochetov – M.: Economics, 1992. – 207 p.
3. Werner S. Recent Developments in International Management Research: A Review of 20 Top Management Journals / S. Werner // *Journal of Management*. – 2002. – Vol. 28, №3. – P. 277-305.
4. Rybakova T.O. Funktsii zovnishnoekonomichnoy diialnosti promyslovykh pidpriemstv [Features of Foreign Economic Activities of Industrial Enterprises] / T.O. Rybakova // *Culture of Prichernomor'ya Peoples*. – 2009. – №172. Vol. 2. – P. 108-110.
5. Kramarenko V.I. Ukrainskiy kapitalizm v usloviyah globalizatsii [Ukrainian capitalism in the context of globalization] / V.I. Kramarenko // *Materials of the First International Scientific and Practical Conference «Development of foreign economic activity in the context of globalization»*. – Simferopol: TNU named by V.I. Vernadskyi, 2005. – P. 126-127.
6. Melnik T.M. Otsinka vplivu SOT na konkurentospromozhnist pidpriemstv Ukrayini [Assessing the Impact of the WTO on the Competitiveness of Ukrainian Enterprises] / T.M. Melnik // *Bulletin of Prichernomor'ya Agricultural Science*. – 2007. – № 2. – P. 20-35.
7. Pro zovnishnoekonomichnu diyalnist: Zakon Ukrayini [On Foreign Economic Activity: Law of Ukraine] // *Bulletin of Supreme Council of Ukraine*. – 1991. – №29. – P. 377.
8. Makogon Yu.V. Vnesheekonomicheskaya deyatel'nost: organizatsiya, upravlenie, prognozirovaniye [Foreign Economic Activity: Organization, Management, Forecasting] / Yu.V. Makogon. – 2-nd edition. – Donetsk: Alfa-press, 2004. – 343 p.
9. Vnesheekonomicheskaya deyatel'nost predpriyatiya: Anglo-russkiy slovar-spravochnik [Foreign Economic Activity of the Enterprise: English-Russian Dictionary] / Redaction by prof. L.E. Strovskiy. – M.: YUNITI-DANA, 2002. – 510 p.
10. Menedzhment zovnishnoekonomichnoy diyalnosti [Management of Foreign Economic Activity] / Redaction by O.A. Kirichenko. – K.: Znannya, 2005. – 493 p.

ДАНИ ПРО АВТОРА

Овсієнко Анатолій Миколайович, старший викладач кафедри політичної економії ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» вул. Сухомлинського, 30, м. Переяслав-Хмельницький, Київська обл., 08401, Україна
e-mail: allaovsienko@mail.ru

ДАННЫЕ ОБ АВТОРЕ

Овсиенко Анатолий Николаевич, старший преподаватель кафедры политической экономики ГБУЗ «Переяслав-Хмельницкий государственный педагогический университет имени Григория Сковороды» ул. Сухомлинского, 32, г. Переяслав-Хмельницкий, Киевская обл., 08401, Украина
e-mail: allaovsienko@mail.ru

DATA ABOUT THE AUTHOR

Ovsienko Anatolii Mykolaiovych, Senior Lecturer of the Chair of Political Economy SHEE «Pereyaslav-Khmel'niitskiy State Pedagogical University after Grigoriy Skovoroda» 30, Sukhomlinskogo Street, Kyiv region, 08401, Ukraine
e-mail: allaovsienko@mail.ru